

Școala doctorală de Teologie

Domeniul de doctorat: Teologie

TEZĂ DE DOCTORAT REZUMAT

SPIRITUALITATE ȘI TRADIȚIE ROMÂNEASCĂ ÎN
COMUNITATEA SĂTEASCĂ.
PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ VAD (BRAȘOV)

Doctorand:

Nicușor Sorin MUSTAȚĂ

Conducător de doctorat:

Pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr

CUPRINS:

Introducere	6
<i>Motivul cercetării</i>	6
<i>Stadiul actual al cercetării</i>	7
<i>Scopul cercetării</i>	9
<i>Metodele folosite</i>	10
<i>Obiectivele cercetării</i>	10
<i>Noutatea și relevanța cercetării</i>	11
<i>Structura cercetării: scurtă prezentare</i>	12
1. Parohia Ortodoxă Română Vad – istoric	26
1.1 Așezarea și atestarea localității	28
1.2 Satul și preoții săi în decursul și documentele vremii	30
1.3 Parohia devine greco-catolică	33
1.4 Schimbările din parohie, după unirea cu Biserica Romei	45
1.5 Revenirea la ortodoxie	49
2. Școala confesională a satului și dascălii săi de seamă	52
3. Personalități marcante: fii ai satului	62
3.1 Canonical Augustin Bunea	62
3.2 Preotul profesor Iacob Borcea	66
3.3 Preotul Nicolae Popa.....	66
3.4 Învățătorul Octavian Pop	67
3.5 Profesorul Toma Cocișiu	69
3.6 Profesorul Nicolae Răcheriu.....	70
3.7 Profesoara Viorica-Eugenia Stoica	71
3.8 Ofițerul Avram Caliani – Regimentul I de graniță de la Orlat.....	71
3.9 Căpitanul de oaste Ștefan Boieriu.....	73
3.10 Eroul Ion Simion.....	74
3.11 Patriotul Iacob Rotar.....	77

4. Specificități ale satului Vad: meșteșugurile și portul popular.....	81
4.1 Faza veche sau arhaică a portului	84
4.2 Faza modernă a portului	85
4.3 Faza contemporană	87
4.4 Terminologia pieselor de port popular din Țara Făgărașului	91
5. Tradiții și obiceiuri populare și religioase ale satului.....	94
5.1 Nunta tradițională în Vad	95
5.2 Ceata de feciori	106
5.3 Obiceiul Plugarului din a II-a zi de Paști	108
5.4 Obiceiuri legate de nașterea și decesul unei persoane	113
6. Românii din Ardeal sub vremi:	
emigrarea vădenilor în Statele Unite ale Americi.....	116
7. Reîntregirea comunității creștine	
prin revenirea Parohiei Greco-Catolice la ortodoxie.....	131
8. Arhiva bisericească – însemnări pe paginile cărților de cult.	
Amintiri din timpul Primului Război Mondial	153
9. Arhiva iconografică a Bisericii din Vad	165
10. Arhiva bisericească – cărțile religioase	177
Concluzii	190
Bibliografie	193
Anexe	203

Spiritualitate și tradiție românească în comunitatea sătească.

Parohia ortodoxă română Vad (Brașov)

Cuvinte cheie: Țara Făgărașului, parohie, greco-catolici, ortodocși, biserică, preoți slujitori, școală, dascăli, obiceiuri, sărbători, icoane, eroi, patrimoniu, bibliotecă, cultură.

Vadul Țării Făgărașului, acest sat minunat cu oameni credincioși și harnici, a devenit timp de 9 ani de zile, locul pe care l-am numit adeseori „acasă”. Locul drag inimii, unde mi-am început activitatea preoțească prin hirotonia primită în toamna anului 2013, din mâinile Înaltpreasfințitului Părinte Laurențiu al Ardealului, și unde m-am format.

Locuind între oameni, vorbind cu ei, ascultându-le durerire și împărtășindu-le bucuriile, am putut observa frumusețea și sinceritatea lor, dar și o oarecare mândrie de a fi născuți în „satului cu domni”, așa cum l-au numit făgărășenii în decursul timpului.

Aceste lucruri, m-au determinat să încerc a descoperi mult mai multe lucruri din trecutul comunității. Pas cu pas am reușit să răsfoiesc paginile (nu puține) de arhivă bisericească, să stau de vorbă cu vârstnicii și să-mi creionez câteva idei despre locul, oamenii și trecutul lor.

Ceea ce m-a fascinat dintru început a fost faptul că localitatea a avut mereu parte de slujitori destoinici, de oameni culți și devotați slujirii lui Dumnezeu și semenilor. Așa se face că toate frumoasele evenimente cotidiene s-au desfășurat „la umbra Bisericii”. De la naștere și până la mutarea din această viață, aceasta, prin slujitorii ei, i-a însoțit pe oameni. Chiar și obiceiurile locale care cinsteau oamenii harnici, s-au desfășurat de sărbători.

Legat de școala satului, nu pot uita vorba unor bătrâni care spuneau: „așa cum a fost biserica, așa a fost și școala”, făcând referire la educația pe care tinerii au primit-o aici. Pentru ei, preotul, a fost și primul lor dascăl. El a fost cel care i-a învățat să deprindă tainele scrisului, ale cititului sau ale socotitului, iar un lucru foarte important este că satul a ridicat primul edificiu școlar în curtea bisericii. Școala i-a crescut pe cei care cu timpul au devenit preoți, medici, învățători, pedagogi, chiar și pe un academician pentru Academia Română

Că biserica a avut slujitori destoinici se observă astăzi și din felul în care s-a păstrat arhiva bisericească. Dosarele cu notițe, cărțile vechi, icoanele pe stică și multele registre, ne oferă informații minunate cu privire la trecutul satului, al bisericii și al școlii.

Motivarea temei:

Din prima clipă în care am pășit în biserica din sat, am fost surprins de felul în care aceasta s-a prezentat. Fără pictură, fără străni, cu bănci și bolte ascuțite care m-au dus cu gândul la o biserică catolică și nu la una ortodoxă. Așa am înțeles că biserica a fost construită de către credincioșii greco-catolici în 1874 și că întreaga localitate a fost una greco-catolică, revenită în 1948 în sânul Bisericii Ortodoxe.

În Țara Făgărașului, tunurile generalului Bucow au făcut multe ravagii, lucru ce i-a determinat pe mulți să accepte unirea cu Biserica Greco-Catolică, de frică, ademeniți cu unele favoruri, sau forțați de anumite împrejurări.

În minte mi s-a întipărit gândul de a căuta motivele pentru care satul a acceptat unirea, greutățile prin care au trecut oamenii ca să accepte trecerea în sânul noii Biserici și dorința de a cunoaște cât îmi va fi cu putință, trecutul acestor parohieni de dinainte de unire. Cu siguranță că înainte de 1700, satul a fost ortodox, a existat chiar și un loc de rugăciune unde preoții să slujească Sfânta Liturghie, să îi boteze pe credincioși, să-i înmormânteze atunci când situația o cerea. Aceste gânduri m-au urmărit luni de zile până când am luat hotărârea de a cerceta scrierile istorice legate de Țara Făgărașului și de problema uniației, și în mod special referirile la această zonă, la satul acesta, pentru că fiecare localitate în parte trebuie să fi avut particularitățile sale.

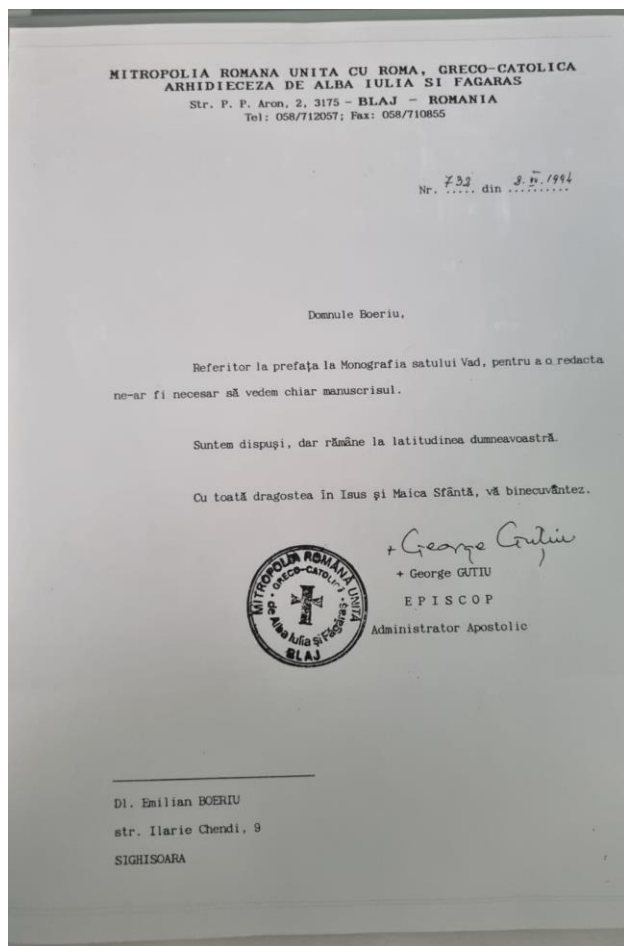
Stadiul actual temei:

Până în clipa de față, nu s-a scris foarte mult despre această temă. Tema propusă ar putea fi socotită ca o încercare de monografiere a satului, dar mai mult pe partea religioasă și pe implicarea Bisericii în viața locuitorilor de aici.

Singura încercare de redactare a unei monografii îi aparține avocatului Emilian Boeriu, fiu al satului Vad – stabilit cu mult timp la Sighișoara, care în decursul a peste zece ani a adunat materiale, documente, fotografii și chiar unele mărturii de la bătrâni, pentru realizarea acesteia. Monografia sa însuma la vremea respectivă peste 1000 de pagini. Toate acestea au fost dactilografiate la mașină. El a sperat ca prin munca sa deosebită să-și așeze satul natal pe un pedestal înalt și să lase lucrarea drept moștenire urmașilor. Cu toate că s-a străduit mult să își vadă lucrarea tipărită, totul a rămas la nivel de manuscris. Lipsa fondurilor necesare tipăririi, vârsta înaintată și boala l-au determinat pe autor să renunțe la acest vis. Nu cunoaștem exact motivul pentru care biserica din sat nu a susținut această publicare, însă putem crede, pe baza

documentelor aflate în arhiva Mitropoliei de Blaj, că ea nu dispunea de bani, lucru observat din multe solicitări adresate Mitropoliei pentru repararea bisericii avariata de războaie.

În arhiva bisericească se găsesc câteva scrisori pe care domnul Emilian Boeriu le-a purtat cu Blajul pentru tipărirea acestui volum. Cert este că Blajul dorea tipărirea, însă nu cunoaștem motivul pentru care nu s-a realizat.

După decesul său, manuscrisul s-a pierdut, în sensul că persoana care l-a îngrijit până în ultima clipă a vieții a „împrumutat” la diverse persoane dornice de lectură, dar înapoi nu s-a mai întors. Astăzi prin sat mai circulă doar câteva zeci de paginii, xero-copiate, din manuscrisul inedit.

Pe lângă această monografie rămasă la nivel de manuscris, putem adăuga și mențiunile pe care preotul greco-catolic Augustin Bunea, fiu al satului, le face cu referire la apariția satului, la zona unde a fost prima vatră a satului și la modul în care cu timpul, satul s-a reorganizat. Aceste date pot fi găsite în volumul cu titlul: „Încercare de istorie a românilor până la 1382”, apărută în 1912 (după decesul acestuia, petrecut în 1909), la București, în cadrul Editurii Academiei Române.

De asemenea, o altă mențiune importantă referitoare la trecutul satului, ne-o oferă istoricul Nicolae Iorga, care în volumul „Pagini alese – vol. 1”, apărut în 1965, face o descriere a satului și a bisericii. Este cunoscută prietenia sa cu părintele Augustin Bunea, alături de care a vizitat satul Vad.

După anul 2000, domnul dr. Gheorghe Faraon, muzeograf în cadrul Muzeului Țării Făgărașului „Valer Literat” și fiu al preotului Ioan Faraon (paroh în sat între 1988-2013) a scris câteva articole legate de trecutul satului, care au fost publicate în reviste de specialitate. Dumnealui este cel care ne-a susținut moral în această cercetare a temei propuse.

Nu se cunosc alte cercetări în acest sens.

Scopul cercetării:

Socotesc că tema abordată are în primul rând datoria de a aduce un omagiu tuturor celor care în decursul timpului au slujit la altarul bisericii din Vad, oameni de o înaltă ținută morală și culturală, oameni care au prețuit tot ceea ce înseamnă astăzi ideea de conștiință națională și apoi pentru a pune în lumină fapte și momente minunate din istoria acestui ținut din Țara Făgărașului.

Biserica a fost, este și va fi cea care îi va determina pe oameni să „mâie-n luptă”, să ia seama că fără Dumnezeu nu se poate realiza nimic măreț și că numai în ea, se pot birui greutățile vieții. Acest lucru am încercat să-l subliniem. Biserica a fost mereu prezentă în viața comunității. Pe lângă faptul că aceasta s-a construit în mijlocul satului, ea a căutat mereu să-și adune credincioșii sub aripile ei, protejându-i de rele. Era de neconceput ca duminica și în sărbători să lipsească cineva de la sfintele slujbe. Chiar și cei mai petrecăreți erau dimineața prezenți în corul bisericii, purtând frumosul port popular. Duminica, după slujbă aveau loc horele și jocurile. Sărbătorile erau ținute cu sfințenie, iar bucuriile erau socotite ca o binecuvântare din partea lui Dumnezeu.

Până și portul popular îmbrăcat cu multă sfială la biserică și de sărbători era înscrustat cu multe cruciulițe, semn al credinței puternice pe care femeile gospodine o inpregnau cu sudoarea frunții pe cămășile și ii-le țesute.

Toate acestea ne arată că localnicii l-au iubit pe Dumnezeu, au iubit Biserica, pe care au împodobit-o cu multă trudă și că și-au iubit păstorii sufletești din al căror cuvânt nu au ieșit.

Metode de cercetare:

Metodele de cercetare propuse pentru întocmirea lucrării mele de doctorat au fost cele care au avut în vedere cercetarea directă, bazată pe studierea datelor istorice. În acest fel am investiga literatura specializată și am consultat arhivele bisericești și județene.

Principala arhivă cercetată și care socotesc mi-a fost de foarte mare importanță este cea a bisericii din sat. Aceasta cuprinde multe documente, registre, dosare și multe obiecte care mi-au folosit ca date referitoare la posibilitatea studierii trecutului bisericesc din această zonă. Pe lângă aceasta s-au mai aflat și alte câteva arhive mitropolitane sau județene care mi-au oferit informații prețioase legate de oameni și locuri.

Cercetarea este descriptivă, observațională și transversală, astfel încât să analizez evoluția vieții bisericești locale.

Cea de-a doua metodă utilizată a fost analiza comparativă. Aceasta mi-a oferit posibilitatea de a identifica punctele comune referitoare la anumite probleme care țin de viața religioasă, în mod special problema trecerii satului la Biserica Greco-Catolică și mai apoi revenirea în sânul Bisericii strămoșești și particularitățile care țin de viața parohiei de aici.

Metodele de cercetare au fost de natură calitativă ajutând în explorarea informațiilor adunate despre sat și slujitorii bisericii sătești.

Obiectivele cercetării:

Pentru tratarea acestei lucrări de doctorat, am avut în vedere câteva direcții clare pe care le-am încadrat drept obiective:

1. Să arăt că parohia, cunoscută drept greco-catolică în decursul timpului, a fost la origini ortodoxă, cu preoți anorați în bunul mers al vieții făgărășene;
2. Să arăt că trecerea dintr-o Biserică în alta, nu s-a făcut de bunăvoie ci în urma multor presiuni și cu multe daruri oferite parohiei din partea conducerii de la Viena;
3. Că a fost o perioadă în care oamenii au ținut la credința lor străbună cu orice preț;
4. Să arăt care a fost evoluția parohiei sub noua organizare greco-catolică;
5. Să arăt modul și greutatea prin care s-a făcut revenirea în sânul Bisericii Ortodoxe și felul în care viața credincioșilor și-a urmat cursul firesc al lucrurilor.

Noutatea și relevanța cercetării:

Una din noutățile pe care cercetarea o aduce este desprinsă din mărturiile vii ale celor care au trăit evenimentele bisericești petrecute în 1948 și pe care le-au lăsat posterității în jurnalele personale pe care familiile au avut bunăvoința de a le dona bisericii din sat, odată cu mutarea lor la oraș. Aceștia și-au dat acordul ca aceste rânduri să fie folosite în scopul acestei cercetări tocmai pentru a pune în lumină anumite regrete, anumite gânduri și neliniști pe care înaintașii lor le-au trăit în acele clipe.

Aceste noutăți pe care le desprindem din aceste caiete jurnal, ne prezintă viața slujitorilor bisericești de dinainte de revenire la Ortodoxie, felul în care s-au format în școlile de teologie blăjene, programul personal de rugăciune și bineînțeles durerea „pierderii credinței” în care s-au născut și format.

Din aceste rânduri surprindem lupta de rezistență în favoarea unirii, clipele tulburi petrecute chiar și în temniță din cauza orânduirii comuniste, acceptarea revenirii și modul în care se „suportau” foștii greco-catolici, acum ortodocși, cu ceilalți frați preoți ortodocși.

Relevanța acestei cercetări constă în a înțelege că toate aceste evenimente din viața bisericească au avut efecte profunde. Chiar dacă vorbim de repararea unei nedreptăți făcute la începutul secolului XVIII în sânul Bisericii Ortodoxe, cu care suntem de acord, nu putem scăpa din vedere trauma preoților și a credincioșilor care și-au văzut Biserica trecută prin ample schimbări religioase.

Ca preot care a slujit vreme de 9 ani într-un astfel de sat, revenit în rândul Bisericii Ortodoxe, nu pot uita durerea tainică pe care mulți dintre vârstnicii născuți înainte de 1948 au purtat-o toată viața în suflert, durere mărturisită adeseori în cadrul Tainei Sfintei Spovedanii și cu care au plecat în lumea celor dreți.

Credem cu toată ființa că aceste simțăminte purtate în suflet de acești oameni reveniți de la greco-catolici, le vor fi simțit și înaintașii noștri ortodocși în momentul în care au fost siliți să se lepede de Biserica Răsăritului în favoarea uneia „noi”.

O altă noutate pe care dorim să o evidențiem ține de obiceiurile locului, puțin cunoscute și de o frumusețe aparte. Unul dintre aceste obiceiuri, este cel desfășurat în cea de-a II-a zi a Sfințelor Paști, un obicei agrar care caută să-l cinstească pe omul gospodar și harnic din sat și de asemenea să invoce mila lui Dumnezeu pentru reînvierea naturii adormite, în timpul iernii și pentru înmulțirea roadelor pământului.

Structura lucrării – scurtă prezentare:

Lucrarea aceasta am căutat s-o structurez în 10 capitole care să trateze câte o temă legată de viața parohiei din sat. Sunt 10 capitole care surprind trecutul bisericii de aici, începând cu prima atestare a localității și până în momentul instalării mele ca paroh aici.

În primul capitol denumit „*Parohia Ortodoxă Română Vad – istoric*”, am căutat să aduc în prim plan un oarecare istoric al parohiei, pornind de la definirea termenului de „parohie”, ca fiind acea comunitate de creștini, clerici și mireni, situată pe un anumit teritoriu și subordonată unui centru eparhial din punct de vedere canonic, juridic, administrativ și patrimonial, condusă de către un preot paroh, numit de chiriarhul eparhiei respective.

Am arătat sub ce denumiri găsim satul descris în diferite surse istorice și am arătat cum s-a ajuns ca această comunitate să poarte acest nume.

Am folosit aici sursele istorice care vorbesc despre formarea satelor făgărășene, despre poziționarea lor geografică și despre modul în care sunt atestați istoric primii localnici.

Primii vădeni găsiți cu numele în documente sunt boierii care dețineau pământ aici. Între aceștia găsim chiar și pe preoții care la începutul secolului XVII erau înobilați de către Principii Transilvaniei. Între ei, preotul Radu, care slujea aici în 1637 și preotul Szin ridicat în rândul boierilor. Acest Szin cunoștea limba română și maghiară, ocupa chiar funcția de tălmăci al curții princiare de Făgăraș, iar în 1667, primește titlul de protopop din partea mitropolitului ortodox de la Bălgrad.

În acest capitol am căutat să expun și motivele pentru care cei din sat au fost nevoiți să accepte unirea cu Biserica Unită și să expun faptul că există documente care ne arată o oarecare rezistență, fapt care îi va nemulțumi pe cei din conducerea Bisericii unite făgărășene.

Cu toate că oamenii nu au înțeles în ce constă această unire, preoții au fost ademeniți să accepte unirea prin câteva daruri primite prin 1750 din partea împărătesei Maria Tereza. Două clopote au ajuns în sat, unul în 1778 și altul în 1779. Pe cel din 1778 scria: „*Donat pentru Biserica din Vad, de împărăteasa Maria Tereza*”. Acesta a răsunat în sat până în timpul Primului război mondial, perioadă în care armata austro-ungară a dispus confiscarea clopotelor bisericilor și transformarea lor în ghiulele de tun. În anul 1779, ajungea în sat un al doilea clopot, cu mult mai mic ca dimensiune, care există până astăzi, pe bordura cărui stă scris tot cu litere chirilice donația „*Donat Bisericii din Vad de împăratul Franț Iosif în 1779*”.

La altarul bisericii au slujit preoții: Radu (1640); Sin (1666); Bucur (1688-1699); Ionaș Caliani (1721-1729); Stan Caliani (1729-1733); Șandru (1729-1733); Ioan (1733-1750); Stan (1733-1750); Iacob Borcea (1753-1765); Samoilă Dăneț (1753-1765); Sin Cociș (1766-1792);

Radu Cociș (1792-1820); Sin Boier (1792-1820); Ioan Cociș (1820-1823); Toma Cociș (1823-1850); Arsenie Bunea (1850-1890); Ioan Bunea (1890-1928); Ioan Oniga (1928-1947); Tiberiu Ursu (1947-1948); Grigorie Vuță (1948-1988); Ioan Faraon (1988-2013); Sorin Mustață (2013 - 2022) și Ioan Rînea (2022 - prezent).

Al doilea capitol l-am intitulat „*Școala confesională a satului și dascălii săi de seamă*”.

În acest capitol am căutat să scot evidențiez activitatea învățătoarească pe care dascălii din Vad au desfășurat-o și jertfa pe care aceștia au depus-o pentru formarea acelor „oameni mari” cu care societatea făgărășeană, s-a mândrit, în timp.

Începuturile învățământului în această localitate sunt legate de apariția școlilor grănicerești din Transilvania. Aceste școli au apărut în Ardeal în condițiile legiurii împărătesei Maria Tereza din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Cea mai veche mențiune a unei școli apare într-o conscripție austriacă din anul 1776, în care se menționa faptul că învățământul era asigurat de un dascăl, așezat dintre locuitorii înscriși în regimentele de graniță și era renumerat de către părinții elevilor.

Din anul 1811, datează și amintirea primul dascăl cunoscut cu numele, Toma. În toate satele grănicerești din Țara Oltului existau școli, însă puține erau cele care aveau localuri proprii, în cele mai multe, școala ținându-se în casa cântărețului bisericesc sau în case închiriate, așa cum era și cazul celor de aici.

Prima școală erau una sărăcăcioasă, construită din lemn cu pereții lipiți cu lut și vopsiți cu var.

La Vad, se găseau dascăli bine pregătiți și care, prin osteneala lor au reușit să așeze la loc de cinste procesul educativ.

În anul 1851 regimentele grănicerești desființându-se, școlile au fost trecute sub jurisdicția și în întreținerea comunității religioase de care aparțineau, adică de Biserica Greco-catolică, numindu-se de acum *Școli Confesionale*.

În această perioadă s-a edificat noul edificiu al școlii, în locul celui vechi, care nu mai corespundea, fiind neîncăpător și într-o puternică stare de degradare.

Poate cel mai important factor care a determinat ridicarea unui noi clădiri a școlii a fost avertismentul dat de inspectoratul maghiar, care soma comuna bisericească să construiască o nouă clădire mai mare, sau acest lucru îl va face statul. În aceste condiții, învățământul era făcut exclusiv în limba maghiară. Prin aceste încercări se dorea deznaționalizarea românilor.

Pentru a se evita trecerea în subordinea statului, sarcina ridicării noii construcții a fost asumată de conducerea comunei și a bisericii.

Astfel, la 13 septembrie 1891 are loc o ședință comună a autorităților locale și bisericești, care au hotărât prin vot ridicarea unei noi clădiri pentru școală.

Lucrările au început în primăvara anului 1892 și s-au încheiat spre finele anului.

În arhiva bisericească, în dosarul școlii am găsit o copie a actului așezat în fundația clădirii, odată cu punerea pietrei de temelie, act pe care l-am redactat în cuprinsul lucrării.

Din conducerea școlii nu a lipsit niciodată preotul, care din actele studiate semna mereu ca director de școală.

Am evidențiat și câțiva dascăli minunați ai școlii din Vad, dascăli cu reușite remarcabile pe plan educational și care au primit adeseori premii în bani sau chiar distincții de merit. Printre acestea aș aminti medalia pe care învățătorul Octavian Pop a primit-o din partea Regelui Ferdinand I: ordinul „*Răsplata Muncii*”.

Prin atitudinea și profesionalismul lor, învățătorii Școlii de aici, i-au educat pe cei mici în așa fel încât să fie menținută aprinsă flacăra vie a conștiinței naționale. Le-au insuflat curajul și au dat speranță părinților ca să-și trimită pruncii mai departe la școli superioare. Toate acestea au contribuit la renumele pe care astăzi îl are satul acesta și anume: „*Vad – satul cu domni*”.

Al treilea capitol a avut în vedere „*Personalitățile marcante: fii ai satului.*”

Așa cum am menționat puțin mai sus, din această localitate s-au ridicat multe personalități, oameni bravi, harnici și curajoși care pentru noi, cei de astăzi și generațiile tinere un exemplu de urmat și un model de viață.

Printre aceștia îi amintim pe **preotul Augustin Bunea**, fiu al preotului Arsenie Bunea și preotesei Veroana Urs, școlit în satul natal, apoi în Brașov la Gimnaziul românesc, cu studii de teologie la Blaj și la Roma la Colegiul „*De propaganda fide*”, unde a studiat filosofia și teologia. A obținut titlul de doctor în teologie, profesând pe rând ca profesor de dogmatică la seminar, secretar consistorial, inspector școlar arhidiecezan și alte asemenea.

A fost un prieten și un colaborator apropiat al marelui istoric Nicolae Iorga, alături de care venea adeseori în sat, bucurându-se de liniște, de aerul curat și de ospitalitatea familiei Bunea.

În 1901 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1909, apreciindu-se lucrările însemnate de istorie, socio-politice și culturale ale Transilvaniei secolului XVIII-lea a fost numit ca membru titular.

O a doua personalitate odrăslită de pe aceste meleaguri a fost **preotul profesor Iacob Borcea**, care după absolvirea școlii confesionale din sat, și-a îndreptat pașii spre Liceul

„Sfântul Vasile” din Blaj unde a studiat câțiva ani, urmând ca mai apoi să se întoarcă la Făgăraș și să studieze la Liceul „Radu Negru”. Bacalaureatul l-a susținut la Blaj, unde în scurt timp s-a înscris la Academia Teologică de aici. Pe lângă această pregătire teologică, el și-a desăvârșit studiile înscriindu-se la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din București, unde a studiat filosofia și pedagogia.

A fost hirotonit preot, dar după 1948 el n-a mai acceptat trecerea în sânul Bisericii Ortodoxe, fapt pentru care a trebuit să renunțe la slujire și să își câștige existența ca profesor în satele Șercaia, Veneția și mai apoi în Blaj la Liceul Forestier, predând limba franceză.

O altă personalitate pe care am dorit să o aduc în atenție este cea a **preotului Popa Nicolae**, născut în Vad. El a slujit ca preot militar în timpul Primului război mondial și mai apoi ca director al Școlii Normale de învățători din Blaj. În timpul mandatului său s-a construit noua clădire a Școlii cu internat, fapt ce i-a adus multă prețuire.

O a patra personalitate este cea a **învățătorului Octavian Pop**. El a fost socotit printre cei mai buni dascăli pe care școala din sat i-a avut. Este unul dintre participanții la Primul război mondial, înrolat în 1914 și întors la catedră în 1917, odată cu întoarcerea sa de pe front.

În 1918 a fost numit vicepreședinte al Asociației învățătorilor români din Comitatul Făgăraș.

În 1925, a fost decorat, așa cum am menționat mai sus, de către regele Ferdinand I cu ordinul „Răsplata Muncii” pentru meritele deosebite obținute ca director al Școlii din sat.

În 1928, Camera Agricolă a premiat conducătorii școlilor care s-au ocupat de grădinile școlare ca parte a procesului educativ. Rezultatele sale remarcabile i-au determinat pe aceștia să îl numească reprezentant al făgărășenilor în Senatul României, funcție ocupată vreme de 9 luni.

Profesorul Toma Cocișiu, este personalitatea care s-a remarcat în plan pedagogic. El s-a născut la 28 august 1887 în casa părinților George și Ana Cocișiu, oameni simpli, oameni de la țară. Școala primară a făcut-o în localitatea natală și apoi a urmat gimnaziul la Brașov. La Blaj a frecventat Institutul de Pedagogie, lucru care după absolvire i-a permis să se angajeze ca învățător în satul Pianul de Sus (jud. Alba).

Între 1911 și 1914 a urmat cursurile de vară de la „Universitatea populară” din Vălenii de Munte, școală întemeiată de istoricul Nicolae Iorga.

La 1 decembrie 1918 a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

În toamna anului 1919 a fost numit directorul Școlii de stat din Blaj, unde a activat până la pensionare.

De numele său se leagă renumitul „Experiment de la Blaj” care s-a desfășurat între anii 1928 și 1943, prin care s-a încercat predarea cursurilor după recomandările didactice ale unor mari pedagogi și gânditori din antichitate și până în vremea noastră, îndrumând elevul să învețe și să descopere prin efortul propriu. Elevul trebuia să aibă acea satisfacție a cunoașterii individuale, iar învățătorul să-i dea numai instrumentele cunoașterii de care elevul, prin autoinstruire, să aibă nevoie toată viața.

În 1939 ideile sale pedagogice primesc o recunoaștere internațională, prin publicarea unui amplu referat asupra noii metodologii în prestigioasa revistă „*Pour L' Ere Nouvelle*”. Pe plan național, încercările sale fiind elogiute de iluștri pedagogi Onisifor Ghibu, Ilie Popescu-Teiușan și alții.

Profesorul Nicolae Răcheriu este cel care a făcut cinste celui mai bun liceu făgărășean, „Radu Negru”, prin activitatea sa de director la această instituție de învățământ, la finalul mandatului fiind declarat drept „profesor emerit”.

El este cel care va participa, ca și alții, în cel de-al Doilea război mondial, luptând pe fronturile de est și vest, fapt ce-I va aduce două decorații pentru meritele sale vitejești.

Viorica Eugenia Stoica este cadrul didactic născut în Vad, școlit la Blaj, în cadrul Școlii Normale de învățătoare și angajată la mai multe școli făgărășene în decursul timpului. S-a remarcat ca un profesor dedicat catedrei, militind pentru modernizarea unităților de învățământ, fapt ce i-a aduc numirea ca *inspector școlar metodist pentru clasele primare*.

O personalitate aparte este **ofițerul Avram Caliani**, din cadrul Regimentului I grănicesc de la Orlat, despre care știm faptul că avea gradul de locotenent și că era socotit de apropiații săi ca un nationalist activ. El a luat parte la războiul Regimentului I român de la Orlat purtat în Piemont (Italia), unde șase companii ale Regimentului l-au înfruntat pe inamicul francez Napoleon, la Waterloo. Între pierderile de vieți omenești înregistrate de către acest Regiment s-a numărat și ofițerul Avram din Vad.

Căpitanul Ștefan Boeriu este un alt vădean patriot care a luptat în cadrul Primului război mondial, căzând prizonier la ruși.

Absolvent al școlii comerciale, a deținut mai multe funcții, printre care cea mai reprezentativă a fost cea de Director al Băncii Generale de Asigurări din Sibiu, transferată mai apoi la Cluj sub denumirea de „Prima Ardeleană”.

Nu putem trece cu vederea contribuția pe care acesta a avut-o, din această funcție, la publicarea, pe cheluiala sa, a volumului „Situția economică a românilor din Țara Făgărășului,, a istoricului ardelean Ștefan Meteș. Acest lucru este menționat de către autor în prefața cărții sale.

Ca urmare a activității desfășurate ca ofițer al armatei române, a fost decorat cu medalia „*Ferdinand I*” și cu ordinul „*Coroana României în grad de cavalier*”.

Ion Simion este imaginea eroului român care a suportat cu demnitate toate ororile pe care Primul război mondial le-a provocat. El este vădeanul care descrie familiei cu lux de amănunte luptele purtate contra rușilor, de clipele grele petrecute alături de camarazii săi în tranșee, de ușurința cu care putea fi ucis în fiecare clipă și de lupta corp la corp cu unul dintre dușmanii săi, pe care-l ucide pentru a-și salva viața. Clipa aceea nefastă îl va urmări toată viața și pentru gestul său s-a rugat continuu ca Dumnezeu să-l ierte. Tot el este cel care a îndurat ororile lagărelor și greutățile îndurate timp de douăzeci de ani, aici, pentru câștigarea rației de pâine.

Patriotul Iacob Rotar este, chipul vădeanului simplu, al țăranului care permanent și-a iubit familia, țara și glia strămoșească, din ale cărei brazde vădenii și-au hrănit copiii și nepoții.

Este chipul vădeanului erou, care s-a luptat pe câmpurile din Galiția pentru idealurile sale. Odată descurajat de mersul luptelor și de rostul sacrificiului ce nu țineau de glia strămoșească, el lasă toate ale frontului și dezertează, ascunzându-se mult timp prin șuri și pe câmpuri cu dorința de a ajunge înapoi acasă la familie. După multe peripeții ajunge la familie, care, pentru a nu fi recunoscut de jandarmii care-l căutau, îl determină să poarte haine femeiești ca deghizare.

De numele său se leagă participarea delegației satului la Marea Adunare Națională de la Blaj din 1918.

A iubit foarte mult portul popular, fapt pentru care a lăsat cu limbă de moarte ca la plecarea sa din această lume să fie îngropat în port românesc.

Cel de-al patrulea capitol are denumirea de „***Specificități ale satului Vad: meșteșugurile și portul popular.***”

În acest capitol am căutat să evidențiez harnicia și măiestria gospodinelor, în ceea ce privește prelucrarea materialelor textile, în vederea realizării îmbrăcămintei și a podoabelor cu care sătenii își găteau casele.

Printre preocupările agricole cu care localnicii se îndeletniceau, la loc de cinste a stat și cultivarea cânepii pentru țesut.

Acest procedeu de prelucrare a materiei prime, s-a transmis din generație în generație pentru că acesta trebuia cunoscut de orice fată care dorea să-și întemeieze o familie. De la semănatul cânepii și până la seceratul și legatul ei în snopi pentru uscarea, tot procedeu trebuia respectat cu mare grijă, altfel producția putea fi deteriorată.

Nu era un procedeu ușor. Cânepa era uscată la soare, apoi spălată la râu, lasată o vreme sub luciul apei pentru ca firele să se poată desprinde, iar mai apoi să fie melințată și pieptănată. Ceea ce se obținea se lega în caiere, în furcă și apoi toarse. Un real procedeu, care de cele mai multe ori, pentru femeile harnice, era motiv de întâlnire în șezătoare sau la clacă.

Foarte interesante erau metodele prin care gospodinele obțineau leșiile cu care cânepa era colorată

Femeile știau că pentru a avea fire albe pentru țesut, cânepa trebuia fiartă în apă cu cenușă, iar mai apoi uscată trei zile la soare. Sau, pentru culoarea neagră se utiliza scoarța de arin care se fierbea, iar zeama obținută se amesteca cu un sulfat de fier. În acest lichid se introducea fuiorul și se fiebea o oră. Pentru culoarea gri se folosea scoarța de mesteacăn, iar pentru culoarea galben se foloseau frunzele de nuc.

Portul popular fâgărășan este un port sobru și viguros, în realizarea lui îmbinându-se armonios frumosul cu utilul. Piese componente ale costumului erau: ia sau cămașa, cioareci sau pantaloni, cheptarul, șerparul, căciula și opincile, iar mai târziu cizmele pentru portul masculine, iar pentru cel feminine: ia, androcul, cratița sau șurțul, cheptarul, pomeselnicul, iar în picioare opinci sau mai târziu papuci și cizme.

O ultimă particularitate de ordin general este portul rezervat copiilor, care era același în toate satele din zonă. În leagăn până la vârsta de 2 ani, copilul purta pe cap o căciuliță (căiță), care în unele sate se mai numea și „gugi”, cu un ciucure cusut în creștet și cămășuță. De la 2 la 5 ani rochiță, apoi piese de port ca cei mari, însă de dimensiuni mai reduse, până la 14 ani, apoi portul copiilor nu se mai deosebea de cel al adulților.

Exista un port de iarnă și unul de vară, atât pentru femei cât și pentru bărbați. În lucrare am căutat să detaliez puțin particularitățile acestor componente vestimentare așa după cum mi-a fost prezentat de bătrânele care au moștenit de la mamele lor acest meșteșug al țesutului și care l-au practicat până când „lumea s-a modernizat” și nu au mai purtat cămăși țesute în război.

Denumirile acestor piese care alcătuiesc portul popular sunt explicate spre finalul capitolului.

Capitolul V al lucrării are în vedere „**Tradițiile și obiceiurile populare și religioase ale satului.**”

Printre frumoasele obiceiuri păstrate și transmise din moși-strămoși sunt cele legate de viața omului (de la naștere, la nuntă și înmormântare) și cele care țin de marile sărbători religioase.

Poate cel mai frumos obicei păstrat până mai ieri, era acela în care doi tineri alegeau să își unească destinele.

Nunta tradițională avea anumiți pași (16 la număr) pe care oamenii trebuiau să îi respecte cu strictețe, pentru ca toate nunta să decurgă foarte bine.

1. **Trusoul fetei** – încă de tinere, fetele își pregăteau prin părinții lor lăzile de zester, cumpărate de la Brașov, în care își adunau zestrea pentru ziua cea mare.
2. **Consensul tinerilor** – tinerii se cunoșteau din timp pe la șezători, pe la jocurile organizare în duminici, vremea aceasta era destinată cunoșterii și apropierii tinerilor pentru îndrăgostire.
3. **Consimțământul părinților** – era o tradiție ca fiecare pereche să primească acceptul părinților în vederea căsătoriei. Erau și situații când părinți se opuneau, socotind că băiatul sau fata nu sunt potriviți pentru copilul lor, fiind „de neam slab”.
4. **Peșitul** – era momentul în care părinții fetei erau tatonăți de anumite rude ale băiatului, ca să se obțină părerea despre băiatul pretendent la mâna fetei. Erau acei „mijlocitori” care făceau propuneri de căsătorie.
5. **Învoitul** – la o data stabilită se întâlneau cele două familii pentru a stabili „foaia de zestre”. Fiecare parte anunța ce poate oferi tinerilor însurăței, pentru a putea porni la drum. Astfel de „foi de zestre” se găsesc până astăzi în arhiva bisericească.
6. **Cartea de zestre** – era actul redactat pentru întărirea celor hotărâte la „învoială”, act redactat în dublu exemplar (câte unul pentru fiecare familie) și semnat de martori aduși din afara familiilor, tocmai cu acest scop.
7. **Logodna** – era momentul în care familiile stabileau data nunții. Se ținea cont întotdeauna de sărbătorile bisericești și de posturile de peste an, care erau respectate. Odată stabilită data, se cerea binecuvântarea preotului pentru oficierea cununiei în ziua respectivă și se anunța la Primărie intenția de căsătorie. De acea clipă, tinerii logodiți, umblau numai împreună la joc, petreceri sau biserică.
8. **Punerea pe tablă** – prevedea anunțarea cununiei în mod public la avizierul Primăriei.
9. **Strigarea în biserică** – trei duminici la rând, preotul avea datoria de a face cunoscută cununia celor doi tuturor credincioșilor prezenți la slujbă. Scopul era acela ca oamenii să anunțe vreun eventual impediment ce ar putea împiedica oficierea nunții.
10. **Croitul** – în preajma nunții, la casa miresei, se obișnuia a se confecționa o cămașă bărbătească mirelui, o ie pentru soacra mare și o cămașă pentru socrul mare, care se ofereau ca dar la nuntă.
11. **Chemarea la nuntă** – avea loc în joia din săptămâna nunții. Mirele cu feciorii, mireasa cu fetele umblau pe ulițele satului pentru a chema lumea la nuntă.

12. **Începerea pregătirilor de nuntă** – în săptămâna nunții, joia începeau pregătirile. De la obișnuita curățenie prin casă și curte, până la pregătitul băuturii și a mâncării.
13. **Ploconul de nuntă** – sâmbăta veneau rudele cu diferite „plocoane”, constând în alimente oferite ca ajutor în organizarea ospățului (ouă, zahăr, făină, găini...).
14. **Sosirea muzicanților** – spre seară, mirele împreună cu feciorii împodobeau caii și căruța și plecau după vestiții lăutari din Ticuș (jud. Brașov). Odată întorși cu muzicanții, începea petrecerea de nuntă.
15. **Turta miresei** – era momentul solemn că nunta a început. Mirele venea cu feciorii la casa miresei unde avea loc obiceiul jocului la turtă până spre miezul nopții când petrecerea înceta.
16. **Nunta** – Duminica dimineața avea loc cununia civilă la Primărie, iar apoi fiecare se întorcea la casa lui unde ospăta cu invitații în așteptarea momentului de la biserică. Totdeauna, în sat, nunțile au avut loc duminică, după slujba de la biserică. Către miezul zilei, cele două alaiuri se întâlneau pe strada bisericii și de acolo intrau la clujba cununiei, iar apoi la petrecerea pregătită din timp.

Un alt obicei frumos este cel al **Cetei de feciori**, care se întrunea în fiecare an în seara zilei de 6 decembrie, ziua de cinstire a Sfântului Nicolae, pentru a da drumul pregătirilor în vederea colindului de Crăciun. Toată organizarea aceasta se desfășura după anumite principii cunoscute de feciori și respectate în toată această perioadă.

Ceata se întrunea la Sfântul Nicolae și se „destrăma” după jocul din seara de Sfântului Ioan.

Un obicei care atrage încă privirea și atenția multora este cel al **Plugarului**, un obicei agrar, care se desfășoară anual în ce-a de-a doua zi a Sfințelor Paști.

În prezentarea obiceiului am încercat să prezint toți pașii pe care tinerii feciori și fete le împlinesc pentru a pune în scenă acest obicei, despre care avem mărturii încă din vremea mitropolitului Sava Brancovici.

Nu putem trece cu vederea **obiceiul din timpul nașterii** unui copil și de **cel al morții** unui creștin din sat, despre care am încercat să le descriu așa după cum bătrânii au moștenit de la ai lor.

O particularitate a rânduielii de înmormantare este **versului funebru**, o poezie compusă de bătrâni, care cuprinde momente importante ale vieții celui adormit și care se cântată atunci când sunt prohodite persoane tinere sau oamenii importanți din sat.

În partea a VI-a a lucrării am căutat să tratez tema numită „**Românii din Ardeal sub vremi: vâdenii în Statele Unite ale Americii**”.

Pe baza registrelor cu donații și pe baza mărturiilor culese de la fiii celor care au fost plecați în Statele Unite ale Americii cu gândul unui câștig mai bun pentru familiile lor, am căutat să evidențiez situația parohienilor în momentul în care greutățile de ordin economic i-am dus în pragul disperării.

Așa se face că spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, mulți iau drumul occidentului cu gândul că acolo, după o oarecare osteneală fizică, vor putea trimite acasă, familiilor, banii necesari pentru acoperirea sumelor datorate băncilor, sau statului, sau pentru a-și cumpăra un mic petec de pământ, pentru a-l cultiva.

Mulți au făcut eforturi mari ca să poată pleca legal, mulți au plecat pe cont propriu, clandestin, de cele mai multe ori, doar cu nădejdea că-i va ajuta Dumnezeu și vor putea realiza ceva.

Am căutat să explic cauzele și metodele prin care vădenii noștrii au reușit să plece în așa număr mare din sat, încât pe baza arhivelor bisericești și pe baza documentelor oficiale să concluzionăm că peste 150 de persoane din Vad au luat drumul Statelor Unite, unde au muncit, au câștigat un ban, pe care l-au trimis acasă celor dragi. Arhiva bisericească consemnează multe donații pe care, Biserica din Vad le-a primit de la cei din America, pentru repararea, înnoirea și dotarea locașului de cult obiectele necesare slujirii sfințelor slujbe.

Acest aspect ne dovedește încă odată faptul că parohienii, chiar departe de casă și de cei dragi, nu au uitat că în sat sunt multe lipsuri și greutăți, Au ales de multe ori să facă eforturi mari, prin fapte bune, din puținul lor dând și altora. Cu atât mai mult când venea vorba de nevoile bisericii de acasă, atât de mult iubită.

În partea a VII-a a lucrării am căutat să tratez problema **„Reîntregirea comunității creștine prin revenirea Parohiei Greco-catolice la ortodoxie.”**

Acest capitol este unul îndrăgît de mine, deoarece am avut șansa de a descoperi câteva caiete jurnal în care unul dintre preoții odrăsliți din acest sat, preotul Victor Urian, și-a descris trăirile și problemele prin care a trecut odată cu noile reglementări sociale și religioase de după 1948, care prevedeau despărțirea greco-catolicilor de Biserica Unită și trecerea în rândul Bisericii Ortodoxe.

Pe lângă informațiile oficiale pe care le putem obține din registrele din arhivă și din presa vremii, aceste trăiri vin ca să lămurească multe îndoieli și semne de întrebare pe care unii le pun astăzi referitoare la viața bisericească din 1948.

Aceste mărturii descriu și momentul în care satul a fost socotit ca trecut în sânul Bisericii Ortodoxe, odată cu poposirea Mitropolitului Nicolae Bălan în Sfânta Biserică a satului, la

sărbătoarea Sfinților Constantin și Elena din primăvara anului 1949 și cu oficierea solemnă a Sfintei Liturghii.

Aș mai aminti aici impresiile pe care acest preot, care a acceptat forțat reîntregirea bisericească, le-a așezat în scris odată cu invitarea foștilor preoți greco-catolici la cursurile de formare de la Sibiu și aprecierea pe care acesta a primit-o din partea slujitorilor catedralei mitropolitane, în urma unei predici ocazionale ținute în cadrul unei slujbe de vecernie. Acest lucru vine să arate pregătirea teologică și înalta ținută morală de care acest fiu al satului dădea dovadă.

Am încercat prin toate aceste mărturii să întăresc ideea că această revenire n-a fost altceva decât o dreptate care trebuia făcută Bisericii strămoșești și că singurii care au avut de suferit au fost preoții care s-au opus trecerii în Biserica Ortodoxă. Credincioșii n-au simțit ca o povară acest lucru pentru că viața și-a continuat firul normal.

În capitolul VIII am adus în atenție o filă din istoria satului, mai exact timpul Primului Război Mondial. Capitolul l-am denumit: „*Arhiva Bisericească din Vad – însemnări pe paginile cărților de cult. Amintiri din timpul Primului Război Mondial*”.

Partea aceasta am tratat-o din perspectiva înscrisurilor pe care le-am aflat pe paginile unor cărți vechi din arhiva bisericească, însemnări făcute de câțiva soldați, care au luptat în această zonă a Țării Făgărașului. Aceștia, le-au lăsat ca mărturii ale trecerii lor prin Vad și în mod sigur prin biserica satului, deoarece, câteva din aceste cărți erau folosite la strană.

De asemenea, din arhiva Primăriei de la Șercaia am obținut listele eroilor localnici din comună, dar și numele celor care au suferit și adormit pe raza comunei din pricina deflagrației. Printre cei menționați aici, regăsim și numele celor care au făcut însemnări în cărțile de cult.

Am reușit astfel, să trec în revistă efectivul soldaților ațți de luptă din sat, precum și ororile prin care a trecut comunitatea, odată cu venirea soldaților unguri.

Știm faptul că preotul satului Ioan Bunea a fost somat cu arma în propria locuință ca să dea voie ungarilor să ia clopotele bisericii pentru a fi transformate în ghiulele de tun și de asemenea că în luptele purtate, biserica a fost lovită de câteva ori cu obuze, provocând mari stricăciuni.

Cei mai vârtnici își amintesc cum părinții lor au fost nevoiți să se adăpostească prin pivnițele caselor, odată cu iscarea luptelor cu nemții, „pe deasupra satului” zburând obuze și de faptul că anul 1916 a fost poate cel mai greu an din istorie, deoarece în acel an, satul a rămas fără bărbații care să se ocupe cu treburile gospodărești și agricole. Aproape toți erau pe front, iar acasă, treburile erau făcute de femei și de către cei bătrâni. Cu greu și-au putut procura

lemnene de foc din pădure, cu greu au putut aduna puțina recolta de la câmp și foarte greu au putut ara ogorul.

În anul 2018, când am serbat centenarul Marii Uniri, am primit din partea a două familii din sat câteva pagini scrise, ale celor care au luptat pe front și au căzut prizonieri în cadrul acestui Război mondial și care au fost de acord ca cele scrise, să fie publicate în cercetarea aceasta ca un omagiu pe care îl aduc înaintașilor.

Capitolul IX l-am denumit: **„Arhiva iconografică a Bisericii din Vad”**.

Acest capitol l-am conceput ca o cinstitie adusă celor care de-a lungul timpului au făcut mari sacrificii, pentru a putea achiziționa și mai apoi pentru a dona câte o icoană pictată pe lemn sau pe sticlă, sfintei biserici din sat.

Acest lucru l-am făcut deoarece până în anii 2000, odată cu renovarea interioară a bisericii, pereții erau acoperiți cu icoane pe sticlă și câteva pictate pe lemn. După renovare, acestea au fost înlocuite cu altele, iar cele vechi, așezate în arhivă.

Un lucru pe care l-am surprins aici a fost faptul că în fiecare casă, în camera „de dinainte”, pe perețele de răsărit, și astăzi, se pot găsi una sau două icoane pictate pe sticlă așezate în cui sub protecția unui ștergar tradițional, lucrat de înaintași în război.

Majoritatea mărturisesc faptul că icoanele acestea sunt mândria casei. De ce? Pentru că, în vremea respective, nu era tocmai ieftin și la îndemâna oricui a avea o icoana pictată pe sticlă; nu se puteau cumpăra de oriunde și pentru a putea face acest gest, unii vindeau chiar și o pereche de boi.

Acest lucru, ne arată faptul că vădenii au prețuit foarte mult biserica și că pentru ea au făcut multe sacrificii. Nu atât pentru ei, cât pentru Dumnezeu. Erau conștienți că orice jertfă făcută bisericii, are valențe în veșnicie și că orice faci pentru Dumnezeu, nu rămâne nerăsplătit.

Am căutat să prezint fiecare icoană în parte și să evidențiez caracteristicile ei. I-am adus în atenție pe remarcabilii Savu Moga, Nicolae Cațavei, Matei Țâmforea sau Ana Deji, pictorii fâgărășeni care și-au pus amprenta în multele icoane întâlnite prin satele fâgărășene.

Mitropolitul Antonie Plămădeală, al Ardealului făcând o referire la aceste icoane realizate pe sticlă spunea că omul, a ales să așeze acest gen de reprezentări la loc de cinste, pentru că sticla, fragilă fiind, te obligă la o atenție deosebită, ca față de un lucru sfânt.

Ultimul capitol al acestei lucrări l-am dedicat cărților și l-am denumit **„Arhiva bisericească a Vadului – cărțile religioase”**.

În acest capitol am dorit să fac o prezentare a bibliotecii din cadrul arhivei bisericești, bibliotecă ce însumează foarte multe volume, unele cu scris chirilic, care au fost folosite în cultul public sau particular.

Așa cum am menționat în capitolul anterior, spre sfârșitul secolului al IX-lea și începutul celui următor, a cumpăra o icoană sau o carte de cult, nu era un lucru ușor din pricina multelor lipsuri pe care sătenii le aveau și pentru că nu era la îndemâna oricui să le poată achiziționa.

Pe lângă implicarea financiară, o carte de cult nu o puteai achiziționa de oriunde. Sătenii aveau doar câteva posibilități. Fie de la Brașov, acolo unde în Scheii Brașovului aveau loc desele târguri și unde făgărășenii luau parte ca să își vândă lucrurile sau să cumpere cele necesare (a se vedea exemplul lăzii de zestre pentru tinerele fete), fie din Sibiu, unde mergeau cu aceleași interese, fie de la Blaj, acolo unde, de cele mai multe ori, copiii, ajungeau ca să învețe carte.

Din aceste trei surse, vădenii se îngrijeau la nevoie, să procure câte o carte sfânta bisericii.

În registrele cu donații făcute de credincioși, găsim adeseori exemple de cărți donate prin intermieniul „*junelui (x) care studiază la Blaș*”, sau sunt cumpărate cu bani trimiși de capul familiei aflat la muncă în Statele Unite.

Acest lucru ne arată și nouă că vremea respective se făceau sacrificii mari pentru astfel de donații.

Am încercat să prezint astfel de cărți, arătând vechimea ei, locul tipăririi și starea în care se află astăzi.

La loc de cinste în bibliotecă se găsim în stare bună:

- un **Molitfelnic**, tipărit la Sibiu, în anul 1864, **cu binecuvântarea Mitropolitului Andrei Șaguna**, în timpul Împăratului Francisc Iosif I, al Austriei.
- o Psaltire tipărită tot la Sibiu în 1841, în tipografia lui Gheorghe de Clozius.
- o Psaltire tipărită la Brașov în 1833, în tipografia lui Francisc de Schobeln, un senator sas din acea vreme.
- un Octoih Mare, tipărit la Sibiu în 1834
- un Ceaslov, tipărit la Brașov în 1835, în tipografia lui Ioan Gött și diortosit de către renumitul Ioan Barac, dascăl al Școlii românești din Scheii Brașovului, de pe lângă biserica „Sfântul Nicolae” și fiul protopopului brașovean Iosif Barac, care a locuit în actuala casă ce adăpostește arhiva Bisericii „Sfântul Nicolae”. Cartea este donată bisericii de către credinciosul Gh. Morar din Vad.

- o Biblie tipărită la Buzău în 1856, tipărită în vremea domnitorului Barbu Dimitrie Știrbei.
- o carte de Catehism care s-a aflat în folosința școlii din sat, tipărită la Blaj în 1844, din timpul episcopului Ioan Lemeni, al Făgărașului.
- o Carte de învățătură creștinească, tipărită la Baj în 1805, din timpul episcopului Ioan Bob al Făgărașului.
- CELE ȘAPTE TAINЕ, volumul mitropolitului Varlaam al Moldovei, tipărit la Iași în 1644, cel mai vechi exemplar păstrat în arhiva bisericească, aflat într-o avansată stare de degradare.

Toate acestea ne îndeamnă să concluzionăm că Biserica din sat a avut mereu oameni iubitori de Dumnezeu și de frumos, care s-au îngrijit cum au putut mai bine pentru bunul mers al vieții religioase, și că orice donație făcută Sfântei Biserici, însemna o cheltuială considerabilă și deci, o bucurie și o mândrie a întregii familii.